

Č.j.: VP/S 164/03-160

V Brně dne 31. března 2004

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže ve správním řízení č.j. VP/S 164/03-160 zahájeném z vlastního podnětu dne 29. 12. 2003 rozhodl podle § 6 odst. 3 písm. a) zákona č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře, ve znění zákona č. 130/2002 Sb. ve spojení s § 18 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád), v platném znění, takto:

Výjimka ze zákazu veřejné podpory poskytnutá společnosti Investiční a Poštovní banka, a.s. v nucené správě formou podpory likvidity ze strany České národní banky poskytnuté na základě

- (i) **„Smlouvy o úvěru I“ ze dne 16.6.2000, ve znění pozdějších změn a dodatků uzavřené mezi Českou národní bankou, se sídlem v Praze 1, Na Příkopě 28 a společností Investiční a Poštovní banka, a.s., se sídlem v Praze 1, Senovážné nám. 32, IČ: 45316619,**
- (ii) **„Smlouvy o úvěru II“ ze dne 18.6.2000, ve znění pozdějších změn a dodatků uzavřené mezi Českou národní bankou, se sídlem v Praze 1, Na Příkopě 28 a společností Investiční a Poštovní banka, a.s., se sídlem v Praze 1, Senovážné nám. 32, IČ: 45316619,**

s e p o v o l u j e.

Odůvodnění:

I. Popis skutkového stavu

Dne (.....) požádala Investiční a Poštovní banka (dále jen „IPB“) Českou národní banku (dále jen „ČNB“) o poskytnutí úvěru k udržení likvidity. Téhož dne v poledne zavedla ČNB v IPB nucenou správu z důvodu její neschopnosti udržet adekvátní úroveň finanční stability.

S ohledem na zdlouhavou nucenou správu vybral stát cestu rychlého prodeje IPB strategickému investorovi. Byla zahájena jednání o podmínkách prodeje IPB s Československou obchodní bankou (dále jen „ČSOB“), která potvrdila svůj zájem a ochotu jednat o převzetí celé IPB.

Dne (.....) byla mezi IPB a ČSOB uzavřena Smlouva o prodeji podniku IPB. Na základě této smlouvy převedla IPB na ČSOB všechny věci, práva a majetkové hodnoty vztahující se k podniku IPB. ČSOB převzala všechny závazky IPB, a to jak závazky evidované v účetnictví IPB, tak závazky neevidované, avšak vztahující se k podniku. V důsledku tohoto prodeje se IPB stala „prázdnou“ společností (následně přejmenovanou na IP Banku, a. s., bez bankovní licence). Na základě výše zmíněné smlouvy a podle právních předpisů se tak ČSOB stala univerzálním nástupcem všech práv a závazků IPB.

II. Podklady pro rozhodnutí

Plán záchrany a restrukturalizace IPB

Dopis ČNB ze dne 15. ledna 2004 č.j. 2004/198/110 včetně příloh

Protokol o výslechu svědka, Ing. Petra Staňka, ze dne 21. ledna 2004

III. Vymezení účastníka řízení

Jediným účastníkem řízení o povolení výjimky je v souladu s § 3 písm. c) ve spojení s § 6 odst. 1 zákona o veřejné podpoře Česká národní banka.

IV. Charakteristika příjemce veřejné podpory

Investiční banka, a.s. byla založena Fondem národního majetku České republiky v r. 1992. V tomtéž roce byla tato banka zařazena do programu kupónové privatizace a (.....) akcií banky bylo prodáno široké řadě investičních fondů a investorů z řad právnických a fyzických osob. V roce 1993, poté, co se stát rozhodl, že v rámci navrhovaného zvýšení základního kapitálu neuplatní svá práva na přednostní úpis nových akcií, došlo k tomu, že se jeho podíl v Investiční bance snížil na (.....). V roce 1993 se uskutečnilo sloučení Investiční banky, a.s. a Poštovní banky, a.s., čímž vznikla IPB, v níž měl stát podíl ve výši (.....).

V březnu 1997 vyhlásila vláda výběrové řízení na prodej svého minoritního podílu v IPB ve výši (.....). Zájem projeví dva uchazeči: ING a Nomura. V červenci 1997 se vláda rozhodla prodat svůj podíl společnosti Nomura Belgium S.A. Privatizace proběhla v roce 1998, přičemž (.....) podíl státu získala společnost Nomura.

Na základě posouzení situace IPB v červnu 2000 a s cílem minimalizovat dopad na ekonomiku a riziko destabilizace bankovního sektoru se ČNB rozhodla zavést nucenou správu v IPB.

Po zavedení nucené správy v IPB byla zahájena jednání s ČSOB, která potvrdila svůj zájem dojednat podmínky koupě IPB.

V. Druh a forma podpory

Po zavedení nucené správy v IPB dne (.....) požádal nucený správce po převzetí kontroly nad IPB a po posouzení likvidity banky Českou národní banku o poskytnutí krátkodobého

úvěru k posílení likvidity. Na základě této žádosti a v souladu s § 32 zákona o bankách č. 21/1992 Sb., (dále jen „zákon o bankách“) poskytla ČNB IPB dne 16.6.2000 úvěr („Smlouva o úvěru I“) v objemu 7 352 milionů Kč s lhůtou splatnosti stanovenou na (.....). Po dohodě s ČNB mohla IPB splatit úvěr i před lhůtou splatnosti.

Dne 18.6.2000 byla mezi ČNB a IPB uzavřena další úvěrová smlouva o poskytnutí a splacení finanční pomoci podle § 32 zákona o bankách. Dne 19.6.2000 byl tudíž IPB poskytnut další krátkodobý úvěr („Smlouva o úvěru II“) ve výši 3 200 milionů Kč se splatností nejpozději dne (.....), a to za stejných podmínek a se stejným úrokem jako u předchozího úvěru, tj. (.....) p.a.

Účelem „Smlouvy o úvěru I“ a „Smlouvy o úvěru II“ bylo posílení slabé likvidity IPB. Krátkodobé úvěry byly poskytnuty IPB v průběhu její nucené správy v souladu s § 32 zákona o bankách. Česká národní banka působí vůči ostatním bankám ve funkci označované jako „lender of the last resort“. Vlastním smyslem této funkce je poskytnutí úvěru zejména v situaci, kdy si banka z nejrůznějších důvodů nemůže opatřit peníze jiným způsobem. Zákonná úprava obsažená v § 32 zákona o bankách upravuje možnost poskytnutí úvěru k odstranění dočasného nedostatku likvidity pouze v případě, že se jedná o banku, ve které byla zaveden nucená správa, protože situace v této bance obecně ohrožuje stabilitu bankovního sektoru.

V. *Ekonomicko-právní analýza*

V § 1 odst. 1 zákona o veřejné podpoře je stanoveno, že tento zákon upravuje postup při posuzování slučitelnosti veřejné podpory se závazky České republiky vyplývajícími z Evropské dohody (sdělení č. 7/1995 Sb., o sjednání Evropské dohody zakládající přidružení mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně jedné a Českou republikou na straně druhé). Čl. 64 odst. 1 bod (iii) Evropské dohody stanoví, že neslučitelná s řádným působením této dohody, v míře, jíž může být dotčen obchod mezi ČR a Evropskými společenstvími, je jakákoliv veřejná podpora, která narušuje soutěž nebo hrozí jejím narušením v důsledku zvýhodňování některých podnikatelských jednotek nebo výroby určitého zboží. Čl. 64 odst. 3 Evropské dohody stanoví, že Rada přidružení přijme do tří let od vstupu této dohody v platnost nezbytná pravidla pro provádění odstavců 1 a 2. Tato pravidla byla přijata dne 24. 6. 1998 s účinností od 11. 7. 1998 (sdělení č. 225/1998 Sb., o sjednání Rozhodnutí č. 1/98 Rady přidružení mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně jedné a ČR na straně druhé ze dne 24. 6. 1998 o přijetí prováděcích pravidel pro uplatnění ustanovení o státní podpoře uvedených v čl. 64 odst. 1 bodu (iii) a odst. 2, podle čl. 64 odst. 3 Evropské dohody zakládající přidružení mezi ES a jejich členskými státy na straně jedné a ČR na straně druhé, a v čl. 8 odst. 1 bodu (iii) a odst. 2 Protokolu 2 k této Dohodě o výrobcích ESUO (dále jen „Prováděcí pravidla“).

V čl. 2 Prováděcích pravidel se stanoví, že posouzení slučitelnosti jednotlivých rozhodnutí o podpoře a programů veřejných podpor s Evropskou dohodou bude probíhat na základě kritérií vyplývajících z uplatnění pravidel článku 92 (nyní článek 87) Smlouvy o založení Evropského společenství, včetně současné a budoucí sekundární legislativy, systémů, směrnic a dalších příslušných administrativních nařízení platných v Evropském společenství, jakož i precedenčního práva Soudu první instance a Evropského soudního dvora a zvláštních pokynů, které budou vypracovány podle článku 4 odst. 3 Prováděcích pravidel.

V § 3 písm. a) zákona o veřejné podpoře je stanoveno, že veřejnou podporou se rozumí jakákoliv forma podpory, včetně programů veřejné podpory nebo výhod zvýhodňujících podnikání nebo odvětví výroby poskytovaná Českou republikou, ministerstvem, jiným správním orgánem, orgánem samosprávy nebo poskytovaná z veřejných prostředků. V § 2 odst. 1 zákona o veřejné podpoře je stanoveno, že veřejná podpora poskytovaná způsobem narušujícím nebo hrozícím narušením soutěže tím, že zvýhodňuje určité podnikání nebo odvětví výroby, v míře, jíž může být dotčen obchod mezi Českou republikou a členskými státy Evropské Unie, je neslučitelná se závazky České republiky vyplývajícími z Evropské dohody a je zakázána. V § 2 odst. 2 zákona o veřejné podpoře je stanoveno, že zákaz veřejné podpory podle odst. 1 platí, pokud tento zákon nestanoví jinak nebo pokud Úřad nepovolí výjimku.

Při tomto posouzení vycházel Úřad zejména z restrukturalizačního plánu předloženého ČNB a Ministerstvem financí ČR, který v souladu s příslušnou právní úpravou popisuje ucelený proces záchrany a restrukturalizace IPB (dále jen „Restrukturalizační plán“).

Při posouzení, zda opatření státu představují výhodu poskytnutou z veřejných prostředků aplikuje Evropská komise test soukromého investora, který je popsán ve sdělení Evropské komise o veřejných institucích (publikované v Official Journal C 307 dne 13.11.1993). V souladu s tímto sdělením nepředstavuje opatření státu veřejnou podporu v případě, že za stejných okolností by soukromý investor s ohledem na návratnost investice a bez toho, aby bral v potaz sociální, regionální a sektorální aspekty, byl ochoten danou transakci provést. Evropský soudní dvůr ve svém rozhodnutí v případě č. C-482/99 Francie versus Evropská komise ze dne 16.5. 2002 potvrdil, že je nezbytné posoudit, zda by soukromý investor srovnatelné velikosti jako příslušné orgány státní správy byl za obdobných podmínek ochoten poskytnout investice stejného rozsahu, a to zejména s ohledem na dostupné informace a předvídatelný vývoj v době jejich poskytnutí. Je nesporné, že za účelem posouzení, zda stát jednal jako obezřetný investor působící v tržní ekonomice či nikoli, je nezbytné uvažovat v kontextu období, v němž byla opatření finanční podpory přijata, a posoudit racionalitu jednání státu z ekonomického hlediska.

V rozhodnutí č.j. VP/S 164/03-160 ze dne 27. února 2004 Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen „Úřad“) dospěl k závěru, že opatření specifikované „Smlouvou o úvěru I“ a „Smlouvou o úvěru II“ zakládá:

- výhodu poskytovanou Českou národní bankou, která je poskytovatelem veřejné podpory v souladu s § 3 písm. c) zákona o veřejné podpoře;
- tato výhoda zvýhodňuje určité podnikání; a
- hrozí narušení hospodářské soutěže, neboť příjemce byl v té době významnou bankou v České republice s významným podílem na trhu úvěrů a vkladů, přičemž provádí zahraniční platební operace pro společnosti obchodující na mezinárodním trhu, tudíž mohl být dotčen obchod mezi Českou republikou a členskými státy Evropské Unie,

tudíž se jednalo o veřejnou podporu vymezenou v § 2 odst. 1 zákona o veřejné podpoře. Z tohoto důvodu musí být slučitelnost veřejné podpory specifikované ve „Smlouvě o úvěru I“ a „Smlouvě o úvěru II“ posouzena Úřadem v řízení o povolení výjimky.

Posuzování slučitelnosti veřejné podpory specifikované ve „Smlouvě o úvěru I“ a „Smlouvě o úvěru II“, a ostatních dokumentech vymezených ve výroku tohoto rozhodnutí je třeba provést na základě předpisu práva Evropských společenství pro oblast veřejné podpory, jímž

jsou Pravidla pro záchranu a restrukturalizaci firem v obtížích – publikovaná v Official Journal C 288, 9.10.1999 (dále jen „Pravidla“).

V rozhodnutí č.j. VP/S 164/03-160 vymezil Úřad veřejnou podporu specifikovanou ve „Smlouvě o úvěru I“ a „Smlouvě o úvěru II“ jako veřejnou podporu na záchranu.

Veřejná podpora pro záchranu musí, podle čl. 23 Pravidel, splňovat následující podmínky:

- a) Veřejná podpora se musí skládat z podpory likvidity ve formě půjčky nebo ručení za půjčky. V obou případech musí být půjčka poskytnuta při úrokové sazbě nejméně srovnatelné se sazbami u půjček poskytovaných zdravým podnikům.

Podpora na záchranu byla v tomto případě poskytnuta ve formě krátkodobých úvěrů. Úroková sazba u „Smlouvy o úvěru I“ a „Smlouvy o úvěru II“ činila (.....) p.a. (odvozena byla od sazby (.....), která platila dva dny před termínem poskytnutí úvěru). Úrokové sazby tak byly srovnatelné se sazbami tržními.

- b) Veřejná podpora musí být spojena s půjčkami, které mají být uhrazeny během dvanácti měsíců po vyplacení poslední splátky podniku.

Oba krátkodobé úvěry poskytnuté IPB ze strany ČNB byly uzavřeny s lhůtou splatnosti (.....).

- c) Veřejná podpora musí být oprávněna na základě vážných sociálních potíží a nesmí mít nadměrné nepříznivé vedlejší účinky na ostatní členské státy.

Účelem záchranu IPB bylo omezit rizika spojená s možným konkursem banky, včetně negativního dopadu na ekonomiku a hrozby systémové krize bankovního sektoru. Ve svém posouzení důsledků konkurzu IPB ČNB odhadovala, že konkursem by bylo dotčeno (.....) právnických osob v České republice. Odhadovala rovněž, že by bylo postiženo (.....) drobných vkladatelů s vklady bez výpovědní lhůty, pro mnohé z nichž byla IPB primární bankovní institucí.

- d) Veřejná podpora musí být doprovázena po oznámení závazkem ze strany příslušného členského státu, že nejpozději do šesti měsíců od schválení opatření pro podporu na záchranu sdělí Úřadu restrukturalizační plán nebo likvidační plán nebo důkaz, že půjčka je plně uhrazena nebo že záruka skončila.

(.....).

- e) Veřejná podpora musí být omezena na částku potřebnou k udržení podniku v chodu na dobu, pro niž je podpora schválena (například krytí nákladů na mzdy nebo běžné dodávky).

Dne 21. ledna 2004 byl sepsán Protokol o výslechu svědka, Ing. Petra Staňka, sepsaný podle ustanovení § 22 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád). Svědek uvádí, že při žádosti o první výše zmíněný úvěr byla předložena členem týmu nuceného správce, který byl zodpovědný za řízení likvidity a kontakt v řízení likvidity s ČNB, „Smlouva o úvěru I“ s navrženou výší, která byla odhadnuta podle potřeb jednotlivých poboček a obchodních míst, navíc musela být zaručena rezerva na krytí potřeb České pošty na nadcházející sobotu 17.6.2000. Při úvahách o „Smlouvě o úvěru II“ byli svoláni ředitelé všech poboček z celé České republiky, byly odhadnuty potřeby hotovosti pro výplatu a zajištění platebního styku na

další týden. Bezhotovostní platby odcházející z banky byly zcela pod kontrolou nucené správy.

Částky obou úvěrů sloužily jen k překlenutí doby „runu“ na banku a rozhodnutí o poskytnutí úvěru bylo rozhodnutím o existenci banky. Nucená správa by bez poskytnutí úvěru ze strany ČNB nemohla být realizována.

Je nutno konstatovat, že všechny podmínky a) až e) podle č. 23 Pravidel byly v tomto případě splněny.

Úřad se o poskytnutí této veřejné podpory dozvěděl na základě restrukturalizačního plánu IPB/ČSOB, předloženého dne (.....) ze strany ČNB a Ministerstva financí ČR (.....).

Tato podpora nebyla notifikována dle § 6, odstavce 1 zákona o veřejné podpoře a byla tak poskytnuta před nabytím právní moci rozhodnutí Úřadu, poskytnutí veřejné podpory však vyhovuje podmínkám stanoveným v Pravidlech pro záchranu a restrukturalizaci firem v obtížích (publikovaných v Official Journal C 288, 9.10.1999) a § 5 písm. c) zákona, kde je uvedeno, že je možno udělit výjimku ze zákazu poskytnutí veřejné podpory u veřejných podpor, které mají usnadnit rozvoj určitých hospodářských aktivit a oblastí. Úřad tedy výjimku ze zákazu veřejné podpory povolil.

IV. Závěr

Dne 2. března 2004 bylo účastníku řízení doručeno vyrozumění o možnosti vyjádřit se k podkladům rozhodnutí, případně navrhnout jeho doplnění. Tohoto práva účastník ve stanovené lhůtě nevyužil.

Poučení o opravném prostředku:

Proti tomuto rozhodnutí v souladu s § 6 odst. 5 zákona o veřejné podpoře nelze podat rozklad.

Mgr. Kamil Rudolecký

ředitel odboru veřejná podpora

Obdrží:

Vážený pan
doc. Ing. Zdeněk Tůma, CSc.
guvernér
Česká národní banka
Na Příkopě 28
110 00 Praha 1